Examen VMBO-KB

2008

tijdvak 2
dinsdag 17 juni
9.00 - 11.00 uur

aardrijkskunde CSE KB

Dit examen bestaat uit 52 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 57 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

800045-2-735o

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Meerkeuzevragen
Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Open vragen
Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

De Nederlanders en hun vakantiebestemmingen

foto's 1, 2, 3, 4 en 5
Bestemmingen in Turkije

foto 1

foto 2

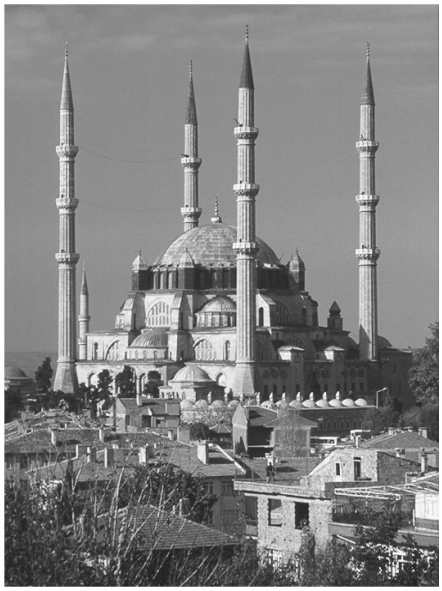

foto 3

foto 4

foto 5

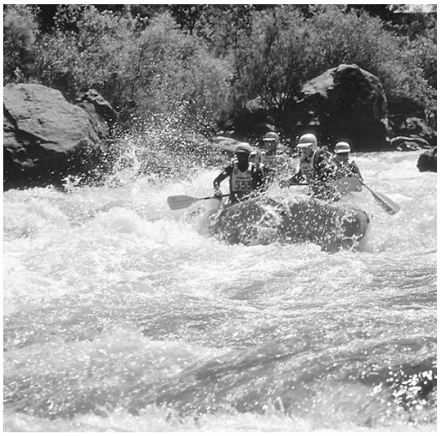

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

1p **1** Turkije heeft allerlei soorten vakanties te bieden. De foto's laten vijf reisbestemmingen in Turkije zien, die voor verschillende groepen toeristen interessant zijn.
Welke twee foto's laten reisbestemmingen zien voor vooral de actieve toerist?

A 1 en 2
B 1 en 3
C 2 en 4
D 3 en 5
E 4 en 5

1p **2** Welke twee foto's laten bestemmingen zien voor de toerist die in cultuur geïnteresseerd is?

A 1 en 2
B 1 en 3
C 2 en 4
D 3 en 5
E 4 en 5

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

kaart 1
De belangrijkste bestemmingen van Nederlanders voor lange vakanties in Europa, 2001 en 2005

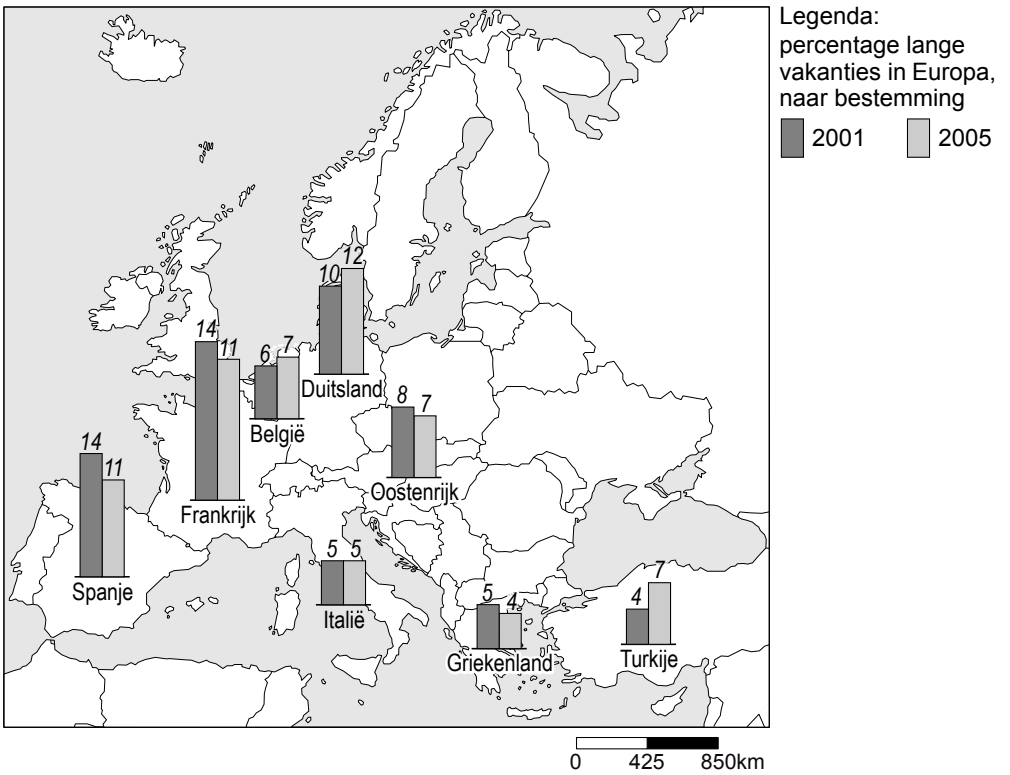

1p **3** Op kaart 1 staan de belangrijkste vakantiebestemmingen van Nederlanders in Europa. Het betreft hier de lange vakanties.
→ Wat wordt er bedoeld met een lange vakantie?

1p **4** In de periode 2001 - 2005 (zie kaart 1) hebben zich een aantal verschuivingen in de vakantiebestemmingen voorgedaan. Er waren stijgers en dalers. Opvallende stijger in het Middellandse Zeegebied was Turkije.
→ Geef de reden waarom de belangstelling van Nederlandse vakantiegangers voor Turkije is toegenomen in deze periode.

1p **5** Spanje en Frankrijk zijn voor Nederlanders belangrijke bestemmingen voor de lange vakanties.
Welke twee landen zijn voor Nederlanders de belangrijkste bestemmingen voor korte vakanties?

A België en Duitsland
B België en Oostenrijk
C Italië en Turkije
D Oostenrijk en Duitsland

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

1p **6** Kaart 1 geeft alleen informatie over de belangrijkste Europese bestemmingen in de periode 2001 - 2005. Nederlanders gaan ook buiten Europa met vakantie. Wat zal in deze periode de ontwikkeling zijn geweest van vakanties van Nederlanders naar bestemmingen buiten Europa?

A Het aantal vakanties blijft gelijk.
B Het aantal vakanties neemt af.
C Het aantal vakanties neemt toe.

tabel 1
Vooruitzichten internationaal toerisme van 1995 tot 2020 (in miljoenen), in aantallen binnenkomende toeristen per regio

	1995	2020	gemiddelde groei per jaar in %
Totaal	565,4	1.561,1	4,1
Afrika	20,2	77,3	5,5
Noord- en Zuid-Amerika	108,9	282,3	3,9
Oost-Azië en Oceanië	81,4	397,2	6,5
Europa	338,4	717,0	3,0
Zuid-Azië	4,2	18,8	6,2

Toerisme is wereldwijd ‘big business’. Er gaan miljarden euro’s in om en miljoenen mensen vinden er hun werk in. Tabel 1 laat zien dat er nog een enorme groei zit in de toeristensector. De gegevens in de tabel zijn voorspellingen van die groei.

1p **7** Geef een reden voor de sterke groei van het aantal toeristen wereldwijd.

1p **8** Volgens de tabel is de gemiddelde groei per jaar van het aantal toeristen in Europa het laagst in vergelijking met de andere gebieden.
→ Geef daarvoor een reden.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

kaart 2
Toeristen in een deel van het Caribisch gebied

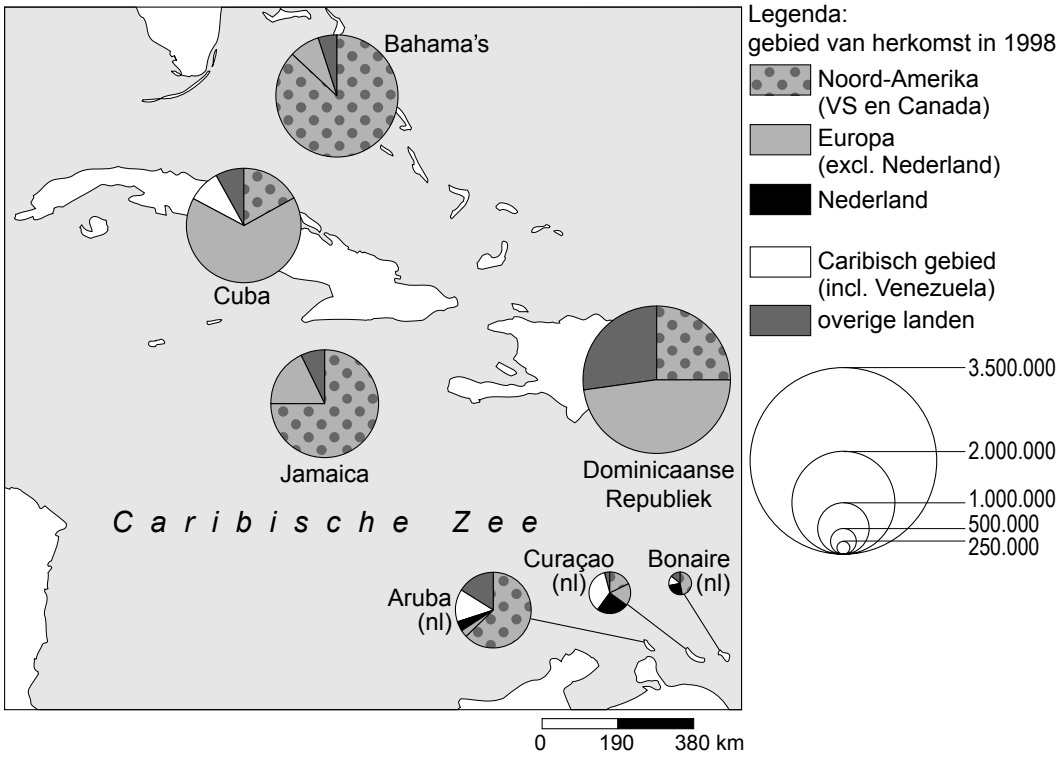

1p **9** Het Caribisch gebied is een van de populairste vakantiebestemmingen in de wereld. Dat blijkt wel uit de grote vakantiedrukte gedurende het hele jaar.
→ Verklaar de grote vakantiedrukte in het Caribisch gebied gedurende het hele jaar.

1p **10** Jaarlijks gaan er maar enkele duizenden Nederlandse toeristen naar een eiland als Cuba. Dat geldt ook voor de meeste andere eilanden in het Caribisch gebied. Naar Curaçao daarentegen gaan jaarlijks meer dan vijftig duizend Nederlandse toeristen.
→ Geef een reden waarom Curaçao kennelijk veel aantrekkelijker is voor Nederlandse toeristen dan bijvoorbeeld Cuba.

1p **11** Op Curaçao probeert men het toerisme verder te stimuleren. Hieronder staan drie mogelijke maatregelen om het toerisme verder te stimuleren.
1 de aanleg van nieuwe golfterreinen
2 renovatie van monumentale panden en landhuizen
3 de aanleg van winkelcentra
Welke maatregel helpt of welke maatregelen helpen het toerisme te stimuleren?
A alleen 1
B alleen 2
C alleen 3
D 1 en 2
E 1 en 3
F 2 en 3

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

tekst 1
Een wandelreis (trekking) door het moeilijk toegankelijke Bhutan

In de Himalaya ligt het koninkrijk Bhutan. Tijdens een unieke zesdaagse wandeltocht (trekking) in een berggebied dat slechts zelden door toeristen wordt bezocht, wandelen we zes uur per dag van dorpje naar dorpje. Op de hoogste pas heb je een prachtig uitzicht op de hoge, besneeuwde toppen van de Himalaya, waarna we het zeer geïsoleerde oosten van het land bezoeken.

kaart 3
Bhutan

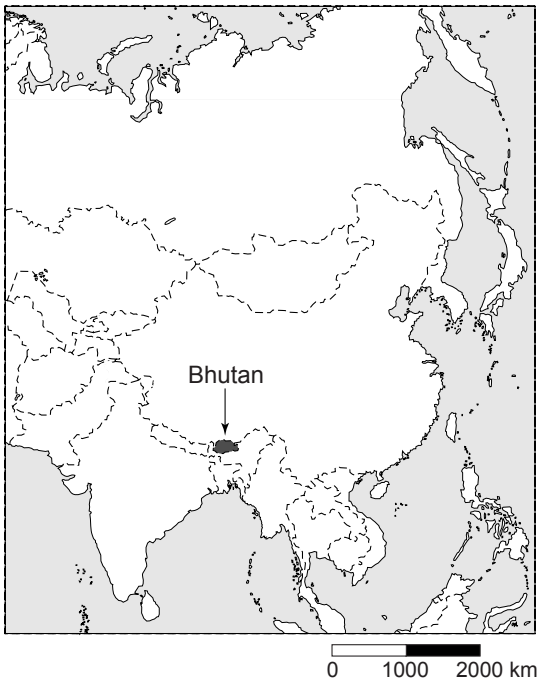

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

tekst 2

Kleine groepen van 8 - 12 personen
Zwaarte van de reis: pittig

Route 23-daagse reis

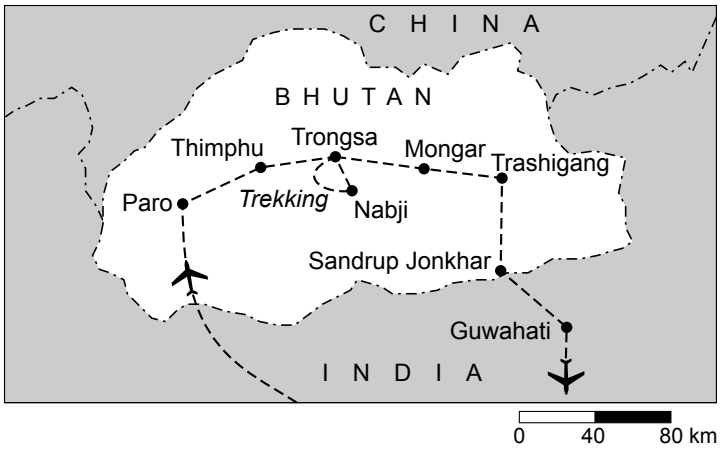

01 vlucht naar Calcutta met KLM
02 vlucht naar Paro
03 Paro
04 Thimphu
05 Thimphu - Phunaka
06 Phunaka - Phobjikha
07 Phobjikha - Trongsa
08 – 13 trekkings
14 Trongsa - Bhumtan Vallei
15 Bhumtan Vallei
16 Bhumtan - Mongar
17 Mongar - Trashigang
18 – 19 Trashigang
20 naar Sandrup Jonkhar
21 naar Guwahati
22 vlucht naar Calcutta
23 vlucht naar Amsterdam

Reissom vanaf € 3.895,00 per persoon

Vertrekmaanden*					
jan	feb	**mrt**	**apr**	mei	juni
jul	aug	sept	okt	**nov**	dec

* alleen in de vetgedrukte maanden

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Een reisorganisatie biedt een 23-daagse reis naar Bhutan aan (zie tekst 1 en tekst 2) In deze reis is een zesdaagse wandeltocht (trekking) opgenomen. Die wandeltocht is ontwikkeld in samenwerking met de Stichting Nederlandse Vrijwilligers (SNV): een ontwikkelingsorganisatie.

1p **12** Hieronder staan vijf begrippen die betrekking hebben op vakanties.

1 massatoerisme
2 elitetoerisme
3 actieve vakantie
4 natuurvakantie
5 kleinschalig toerisme

→ Welke van bovenstaande begrippen zijn van toepassing op deze reis naar Bhutan? Neem alle cijfers van de begrippen die van toepassing zijn op deze reis over op het antwoordblad.

2p **13** De reisorganisatie richt zich op een bepaalde groep toeristen.

→ Noem eerst een element uit de reisbeschrijving (zie tekst 1 en 2) waaruit blijkt dat de reisorganisatie deze reis niet richt op gezinnen met jonge kinderen.

→ Noem daarna een element uit de reisbeschrijving (zie tekst 1 en 2) waaruit blijkt dat de reisorganisatie zich vooral richt op mensen met een goede conditie.

1p **14** Herman en zijn vriendin hebben deze reis geboekt. Tijdens de wandeltocht in de bergen valt hen op dat de plaatselijke bevolking vooral bij het toerisme wordt betrokken door hen in te huren als dragers tijdens de voettocht.

→ Geef een voorbeeld van inkomsten die de plaatselijke bevolking daarnaast nog uit dit toerisme kan halen.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

tabel 2
Top tien belangrijkste binnenlandse vakantiebestemmingen,
1 oktober 2004 - 30 september 2005

		aantal vakanties 2005 (x 1000)	aandeel 2005 (%)
1	.....	2.070	12
2	Veluwe en Veluwerand	1.990	12
3	Groningse, Friese en Drentse zandgronden	1.820	11
4	Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen	1.620	9
5	.....	1.610	9
6	Twente, Salland en Vechtstreek	1.410	8
7	Waddeneilanden	1.060	6
8	.....	870	5
9	Deltagebied	750	4
10	.....	680	4
	Overige bestemmingen	**3.430**	**20**
	Totaal	**17.310**	**100**

1p **15** Tabel 2 laat de tien belangrijkste binnenlandse vakantiebestemmingen zien in de periode oktober 2004 tot oktober 2005. Op de plaatsen 1, 5, 8 en 10 in de tabel zijn de namen van vier bestemmingen open gelaten. Dat zijn – in willekeurige volgorde – West- en Midden-Brabant, de IJsselmeerkust, de Noordzeebadplaatsen en Zuid-Limburg.
Welk gebied moet worden ingevuld op plaats 1?

A de Noordzeebadplaatsen
B West- en Midden-Brabant
C IJsselmeerkust
D Zuid-Limburg

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

diagrammen 1, 2, 3 en 4
Sneeuwhoogten in vier skigebieden in Oostenrijk

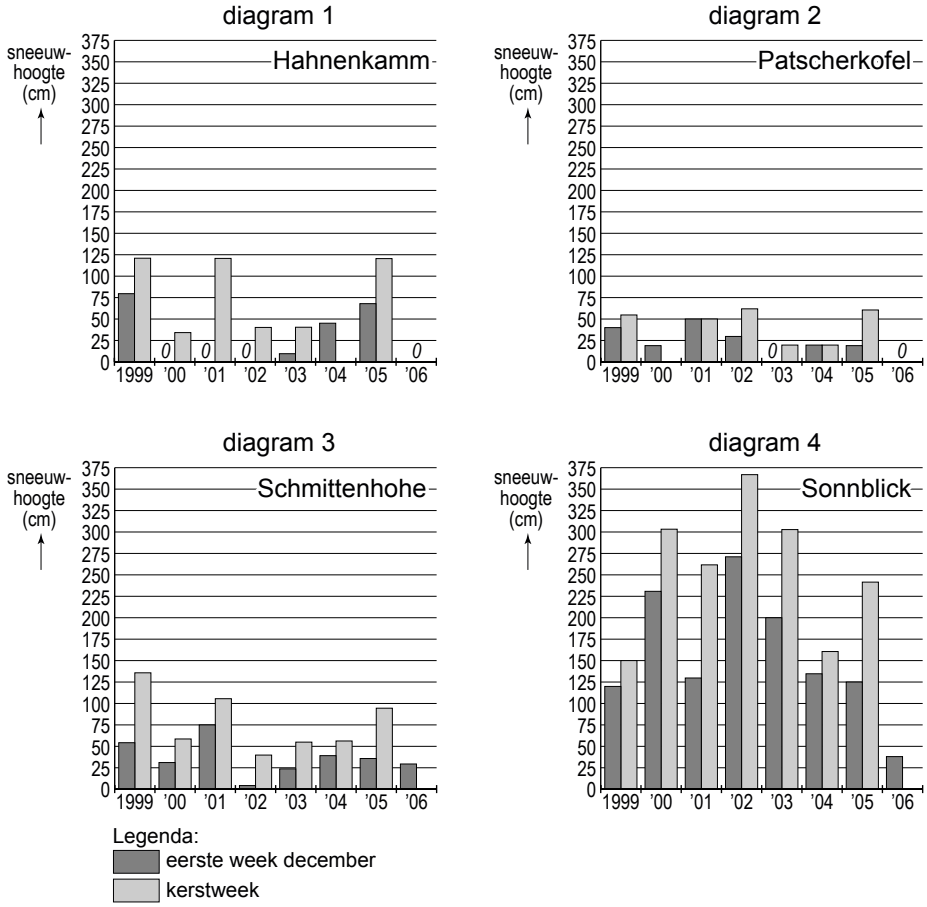

1p **16** De diagrammen 1, 2, 3 en 4 geven de sneeuwhoogten aan in vier skigebieden in Oostenrijk. Je kunt over de periode 1999 - 2006 de hoogte van het sneeuwdek in de eerste week van december en in de kerstweek aflezen.
Deze vier skigebieden liggen op verschillende hoogten.
Ze liggen van laag naar hoog op:
- 1763 meter.
- 1953 meter.
- 2254 meter.
- 3111 meter.

Welk skigebied ligt op 3111 meter?
A Hahnenkamm
B Patscherkofel
C Schmittenhohe
D Sonnblick

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

kaart 4
‘Zwarte zaterdag’ in Frankrijk

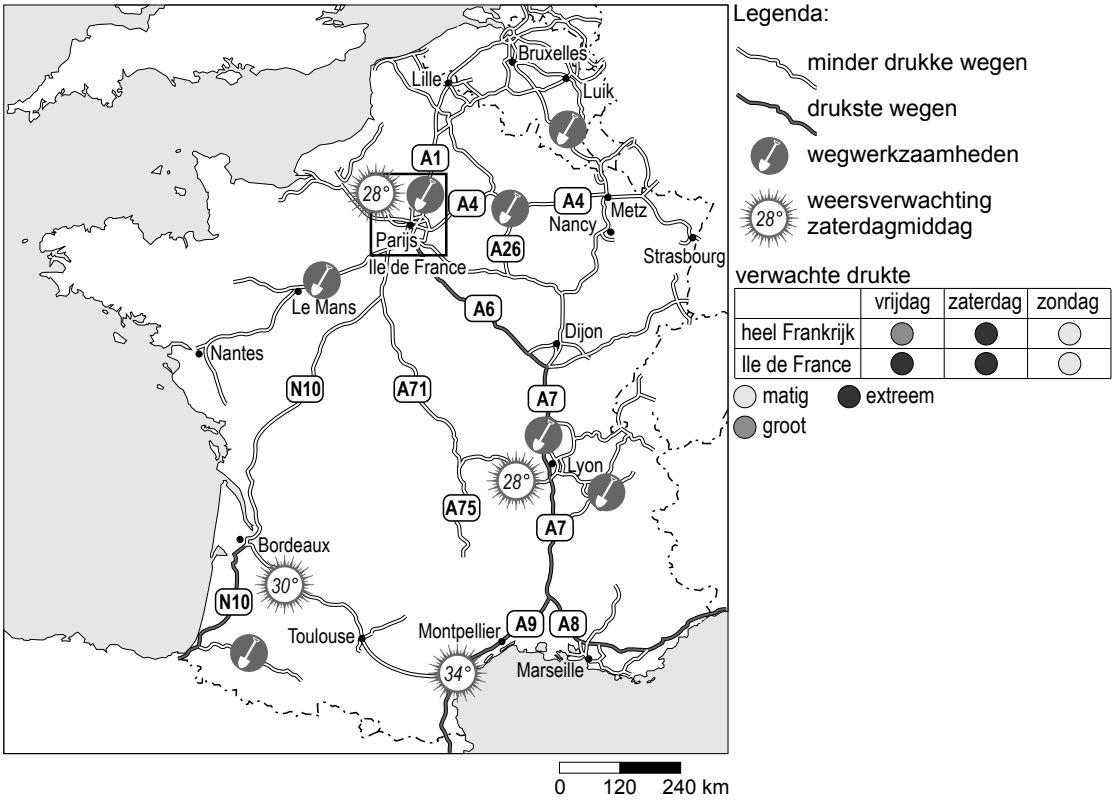

Topdrukte
Zaterdag 29 juli 2006 was het weer zover. Topdrukte op de Franse wegen, ‘zwarte zaterdag’. Dit weekend ging de regio Parijs met vakantie. Met nog vele andere vakantiegangers op de weg betekende dat topdrukte op de Franse snelwegen.

1p **17** Hieronder staan vier gebeurtenissen die zich ten tijde van ‘zwarte zaterdag’ op 29 juli 2006 voordeden. Voor een gedeelte zijn die terug te vinden op de kaart.

1 In de regio Parijs begonnen de schoolvakanties.
2 De temperaturen waren in heel Frankrijk boven de 30 graden.
3 De belangrijkste verkeersstromen waren te vinden op de oost-west-verbindingen.
4 Er vonden wegwerkzaamheden plaats op een groot aantal autosnelwegen.

Welke twee gebeurtenissen hebben bijgedragen aan het ontstaan van ‘zwarte zaterdag’?

A 1 en 2
B 1 en 3
C 1 en 4
D 2 en 3
E 2 en 4
F 3 en 4

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

1p **18** Een deel van de verkeersdrukte doet zich voor in het zuiden van Frankrijk.
→ Verklaar de grote verkeersdrukte op de N10 (ten zuiden van Bordeaux) en op de A9 (ten zuiden van Montpellier) zoals je uit de kaart kunt afleiden.

diagram 5
Lange vakanties in het buitenland per vervoermiddel, 2006

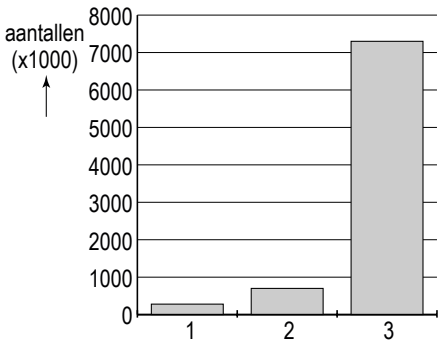

In diagram 5 staan de aantallen lange vakanties in het buitenland per vervoermiddel in 2006. Dat zijn – in willekeurige volgorde – de trein, de auto en de touringcar. Deze zijn in het diagram weergegeven met de cijfers 1, 2 en 3.

1p **19** Welke van deze drie staven (zie diagram 5) geeft het aantal lange vakanties met de auto weer?
A nummer 1
B nummer 2
C nummer 3

1p **20** De keuze van het vervoermiddel bij een lange vakantie hangt samen met de kosten van de reis, het gemak en de afstand.
Hieronder staan drie bestemmingen.
1 België
2 Verenigd Koninkrijk
3 Thailand
Bij iedere bestemming hoort een andere verhouding van de keuze tussen vervoer per auto en vervoer per vliegtuig.
Hieronder staan drie van deze verhoudingen.
P auto 97% en vliegtuig 0%
Q auto 33% en vliegtuig 37%
R auto 0% en vliegtuig 99%
Welke verhouding past bij het Verenigd Koninkrijk?
A P
B Q
C R

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

tekst 3

Kamperen bij Keizerspinguïns

Belangrijk:

* goede conditie
* kleine groepen
* verlenging in Chili of in Argentinië mogelijk

Prijs: € 30.795,00

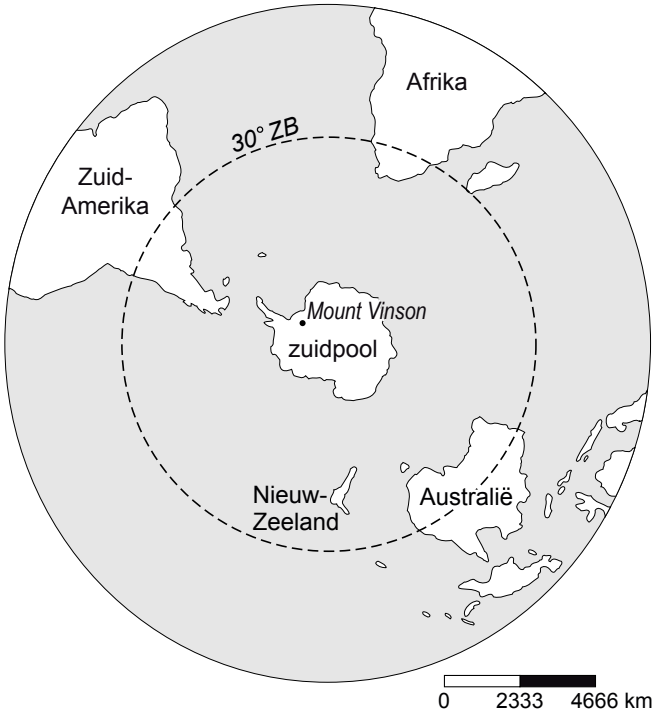

Veel reizen naar Antarctica gaan per schip. Ze zijn avontuurlijk en worden soms aangevuld met een aanbod van activiteiten zoals kajakken en duiken.
Onderstaande reis laat u kennismaken met het binnenland van Antarctica.
Er komen geen schepen en er zijn geen wegen. U wordt per chartervliegtuig naar de plaats van bestemming gebracht en vandaar bent u geheel op uzelf aangewezen. Kamperen, wandelen en skiën behoren ook tot de mogelijke bezigheden.
Uit de mogelijkheden is een selectie voor u gemaakt. U kunt de Mount Vinson beklimmen, naar de Hercules Inlet aan de kust, of naar de geografische zuidpool skiën.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

1p **21** Een reisorganisatie biedt de reis aan die beschreven staat in tekst 3.
Welke kenmerken zijn van toepassing op deze reis?

A	actief	elite	duurzaam
B	actief	massaal	duurzaam
C	actief	elite	kleinschalig
D	passief	massaal	duurzaam
E	passief	elite	grootschalig
F	passief	elite	kleinschalig

1p **22** De familie De Vries komt bovenstaande reis tegen tijdens het bladeren door allerlei vakantiebrochures. De oudste zoon Albert zegt deze reis wel te willen maken in zijn zomervakantie. Vader Klaas zegt dat deze reis naar het uiterste puntje van het Zuidelijk halfrond in de zomervakantie niet aangeboden zal worden.

→ Leg uit waarom deze reis in de zomervakantie van de familie De Vries niet aangeboden wordt.

1p **23** Het zijn vooral natuurliefhebbers die deze reis zullen boeken. Toch zijn natuurorganisaties niet erg gelukkig met dit soort reizen.

→ Geef een reden waarom natuurorganisaties niet gelukkig zullen zijn met dit soort reizen.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

diagrammen 6 en 7
Lange vakanties en vakantie-uitgaven van Nederlanders

diagram 6
lange vakanties

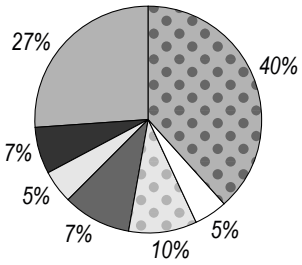

diagram 7
vakantie-uitgaven

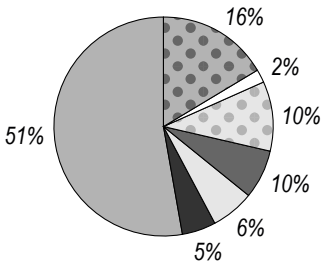

Legenda:
- Nederland
- Belgie
- Frankrijk
- Spanje
- Oostenrijk
- Duitsland
- verre/verdere bestemmingen

1p **24** Uit onderzoek blijkt dat 27% van de lange vakanties als reisdoel heeft de verre / verdere bestemmingen (zie diagram 6).
Volgens diagram 7 wordt echter ruim 51% van de vakantie-uitgaven aan deze verre / verdere bestemmingen besteed.
→ Geef hiervoor een reden.

1p **25** Uit datzelfde onderzoek blijkt dat bij de lange vakanties in Nederland die verhouding juist andersom is.
→ Geef hiervoor een reden.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

kaart 5
De wereld, Greenseat-regio's

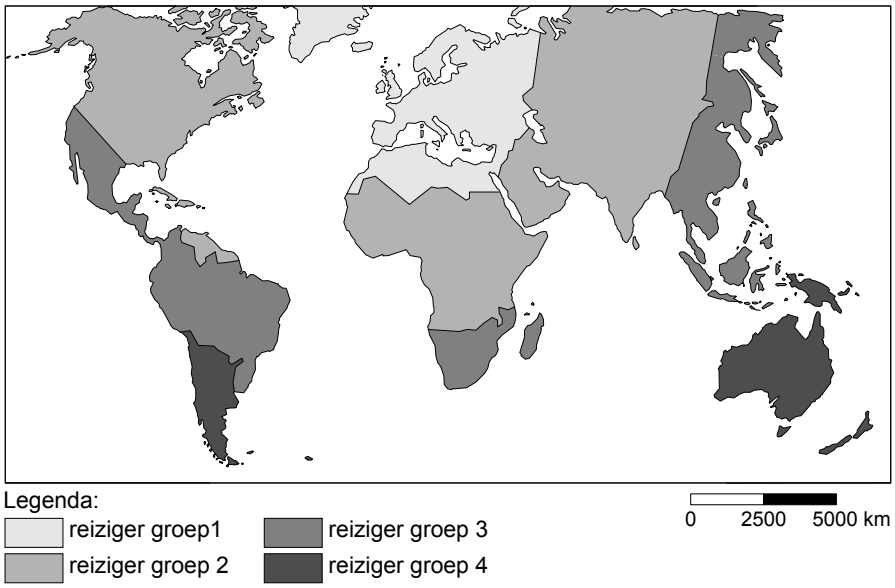

Greenseat is een organisatie die reizigers vraagt de milieuschade die hun vlucht veroorzaakt (door de uitstoot van verbrandingsgassen) te compenseren. Als de reiziger via deze organisatie zijn reis boekt, wordt de vlucht iets duurder. Greenseat onderscheidt hierbij vier tarieven, te weten 13 euro voor groep 1, 32 euro voor groep 2, 52 euro voor groep 3 en 72 euro voor groep 4.
De organisatie gebruikt dit extra geld om op verschillende plaatsen op aarde natuurprojecten te steunen.

1p **26** Aan wat voor soort natuurprojecten zal Greenseat vooral financiële steun geven?

A aan de aanleg van bossen
B aan de aanleg van dierenparken
C aan de aanleg van waterrijke gebieden

1p **27** Greenseat richt zich met zijn activiteiten op een groot aantal landen. Het kaartje hierboven, waarop de Greenseat-regio's aangegeven zijn, is speciaal gericht op de West-Europese reiziger.

→ Hoe kun je dit afleiden uit het kaartje?

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

foto 6
De Veluwe

1p **28** In de winter van 2005 sneeuwde en vroor het op de Veluwe. De sneeuw bleef daardoor een aantal dagen liggen. Neerslag zoals te zien op foto 6 is in de kringloop … **X** … onderweg dan regen.
Wat moet er in bovenstaande zin bij de letter **X** worden ingevuld?

A even lang
B korter
C langer

1p **29** Wat is de volgende fase van het grootste deel van de neerslag op foto 6 in de kringloop van het water?

A verdampen
B via het grondwater wegzakken
C via rivieren afstromen

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

tekst 4
Aanpakken van de klimaatverandering

Volgens Nicolaas Stern, voormalig hoofdeconoom van de Wereldbank, moet de wereld haast maken met het aanpakken van de klimaatverandering. Zo niet dan worden de gevolgen van het broeikaseffect onbetaalbaar.
“Er is nog tijd iets te doen aan de ergste gevolgen van klimaatverandering, als we maar nú en internationaal handelen.”

1p **30** Het broeikaseffect heeft effect op de kringloop van het water.
→ Geef daarvan een voorbeeld.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

diagram 8
Verdeling totale hoeveelheid water op aarde

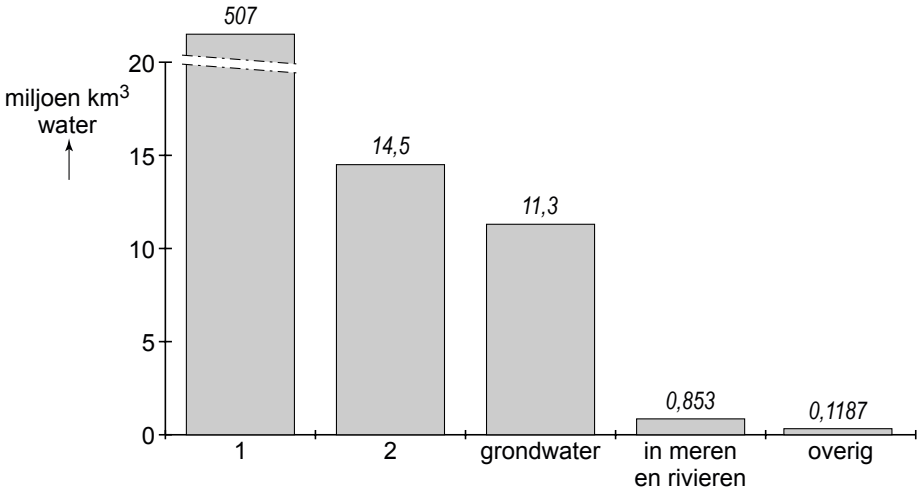

2p **31** De totale hoeveelheid water op aarde heeft een volume van ruim 530 miljoen kubieke kilometer. In diagram 8 is de verdeling hiervan te zien. Bij de cijfers 1 en 2 is echter het onderdeel van de kringloop waar dat 'water' te vinden is weggelaten.

→ Neem de cijfers 1 en 2 over op het antwoordblad en schrijf erachter waar dat 'water' te vinden is.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

kaart 6
Herkomst van het drinkwater in Nederland

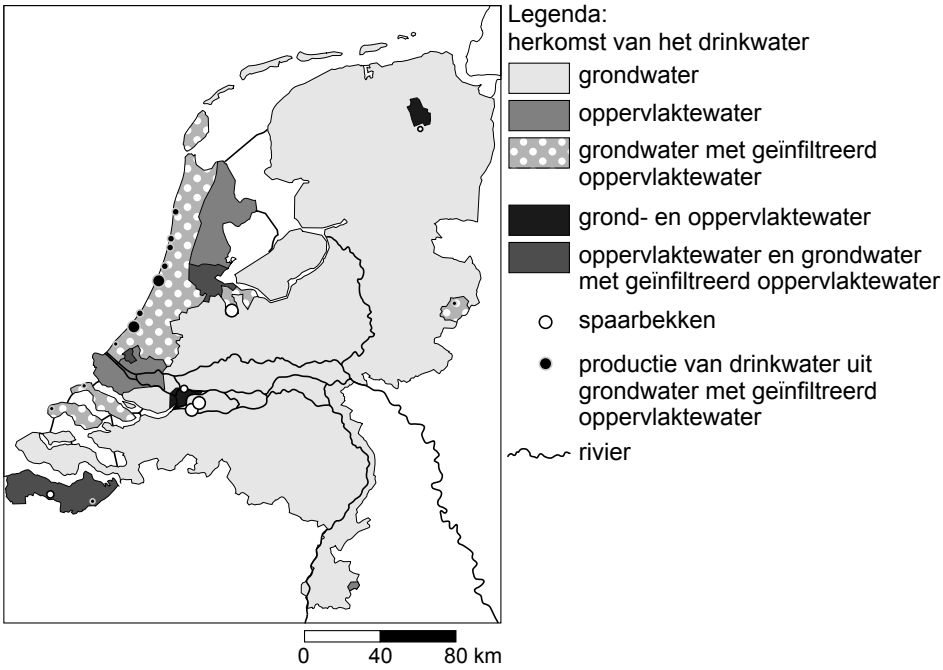

1p **32** Op kaart 6 wordt de herkomst van ons drinkwater aangegeven. In met name West-Nederland wordt daarvoor vooral oppervlaktewater gewonnen.
→ Geef een nadeel van de winning van oppervlaktewater als je dat vergelijkt met de winning van grondwater.

1p **33** Op kaart 6 is een aantal spaarbekkens aangegeven. In de aardrijkskundeles van een vierde klas VMBO ontstaat een discussie over waar het water in deze spaarbekkens voor bestemd is.
Huriye zegt: “Vooral voor de kastuinbouw.”
Jan zegt: “Vooral voor de industrie.”
Kadira zegt: “Vooral voor de drinkwaterbedrijven.”
Kira zegt: “Vooral voor de akkerbouwbedrijven.“
Wie heeft er gelijk?
A Huriye
B Jan
C Kadira
D Kira

1p **34** Volgens kaart 6 is in grote delen van West-Nederland het drinkwater afkomstig uit grondwater met geïnfiltreerd oppervlaktewater. Dit gebeurt met name in de duinen. Lang niet iedereen is gelukkig met de infiltratie van oppervlaktewater in de duinen.
→ Noem een bezwaar van de infiltratie van oppervlaktewater in de duinen.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

diagram 9
Herkomst van het oppervlaktewater in Nederland

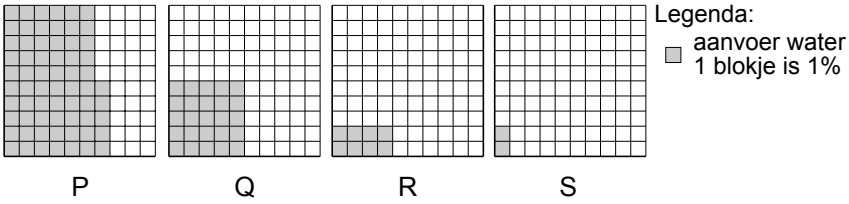

1p **35** In diagram 9 zijn de verschillende bronnen van de herkomst van het oppervlaktewater in Nederland weergegeven. Met de letter Q wordt de hoeveelheid neerslag aangegeven. Met de letters P, R en S wordt de aanvoer van het water van de rivieren weergegeven.
Welke letter geeft de aanvoer van de Rijn weer?

A P
B R
C S

kaart 7
Geplande werkzaamheden voor overloopgebieden

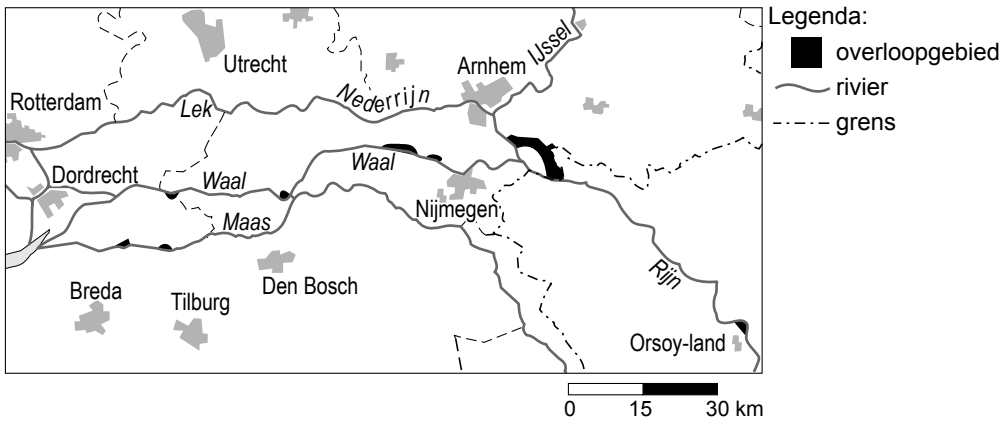

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

tekst 5

Gezamenlijke bestrijding van hoogwater biedt kansen,
maar kan Den Haag ook geld kosten.

Nederland betaalde mee aan een Rijnproject in Duitsland. Bij Orsoy-land (zie kaart 7) werd een overloopgebied aangelegd. Ambtenaren en bestuurders in Gelderland waren enthousiast. De miljoeneninvestering op Duits grondgebied heeft immers ook voordelen voor Nederland.
Regeringsambtenaren in Den Haag zijn echter bang dat landen als Frankrijk en België nu eerst geld van Nederland willen zien voordat ook zij soortgelijke projecten gaan uitvoeren in de Maas.
Volgens deze ambtenaren kan zo de situatie ontstaan dat … **X** … gebieden als Nederland door … **Y** … gebieden, zoals Frankrijk en België, onder druk worden gezet.
Immers, Nederland profiteert ook mee van de Franse en Belgische investeringen om hoogwater in deze … **Z** … te bestrijden.

1p **36** In de tekst is een aantal begrippen vervangen door de letters **X**, **Y** en **Z**.
Wat is de juiste combinatie van begrippen die daarbij moet worden ingevuld?

	X	**Y**	**Z**
A	benedenstroomse	bovenstroomse	gletsjerrivier
B	benedenstroomse	bovenstroomse	regenrivier
C	benedenstroomse	bovenstroomse	gemengde rivier
D	bovenstroomse	benedenstroomse	gletsjerrivier
E	bovenstroomse	benedenstroomse	regenrivier
F	bovenstroomse	benedenstroomse	gemengde rivier

1p **37** Overloopgebieden zoals bij Orsoy-land (zie kaart 7) zullen in het kader van de hoogwaterbestrijding ook in Nederland worden aangelegd.
Daarnaast is er al een aantal dijken verhoogd en verbreed om de rivieren meer ruimte te geven.
→ Noem een andere maatregel om de rivieren meer ruimte te geven.

1p **38** In tekst 5 wordt gewezen op voordelen die overloopgebieden hebben in het kader van de hoogwaterbestrijding.
De aanleg van overloopgebieden stuit echter ook op bezwaren.
→ Noem een bezwaar tegen de aanleg van overloopgebieden.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

tekst 6
Watertekort

Volgens onderzoek zal in 2025 de helft van de wereldbevolking leven in gebieden met een tekort aan water.

kaart 8
De wereld

1p **39** Wie zullen in het jaar 2025 de grootste verbruikers van water op de wereld zijn?
A de drinkwaterbedrijven
B de huishoudens voor huishoudelijk gebruik
C de industrieën voor koelwater
D de landbouwers voor irrigatie

1p **40** Op kaart 8 staan vier landen aangegeven met de letters P, Q, R en S.
Welk land zal in 2025 een watertekort hebben?
A land P
B land Q
C land R
D land S

tekst 7
Rode Zee – Dode Zee-project

De Dode Zee droogt op. Het grondwater in de omgeving daalt.
Het opdrogende zoutmeer is niet makkelijk te redden. Sinds 1975 is het waterpeil 25 meter gedaald. Maar er is hoop, tenminste als het aan Israël, Jordanië en de Palestijnse Autoriteit ligt. Ze gaan namelijk onderzoeken of er een kanaal aangelegd kan worden van de Rode Zee naar de Dode Zee.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

kaart 9
Deel van het Midden-Oosten

1p **41** Wat is de oorzaak van het opdrogen van de Dode Zee?

1p **42** Hoe lang zal het kanaal zijn als het project doorgaat (dit gemeten van pompstation 1 naar ontziltingsfabriek 2, zie kaart 9)?

A ongeveer 50 km
B ongeveer 115 km
C ongeveer 180 km
D ongeveer 245 km

1p **43** Het kanaal zal niet alleen het waterpeil in de Dode Zee weer op het vroegere peil brengen. Langs de route van het kanaal moet ook de grootste ontziltingsfabriek ter wereld gebouwd worden.

→ Noem twee doeleinden waarvoor het water uit deze ontziltingsfabriek zal worden gebruikt.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

foto 7
Door de stuwdammen in de Tigris zal de plaats Hasankeyf verdwijnen

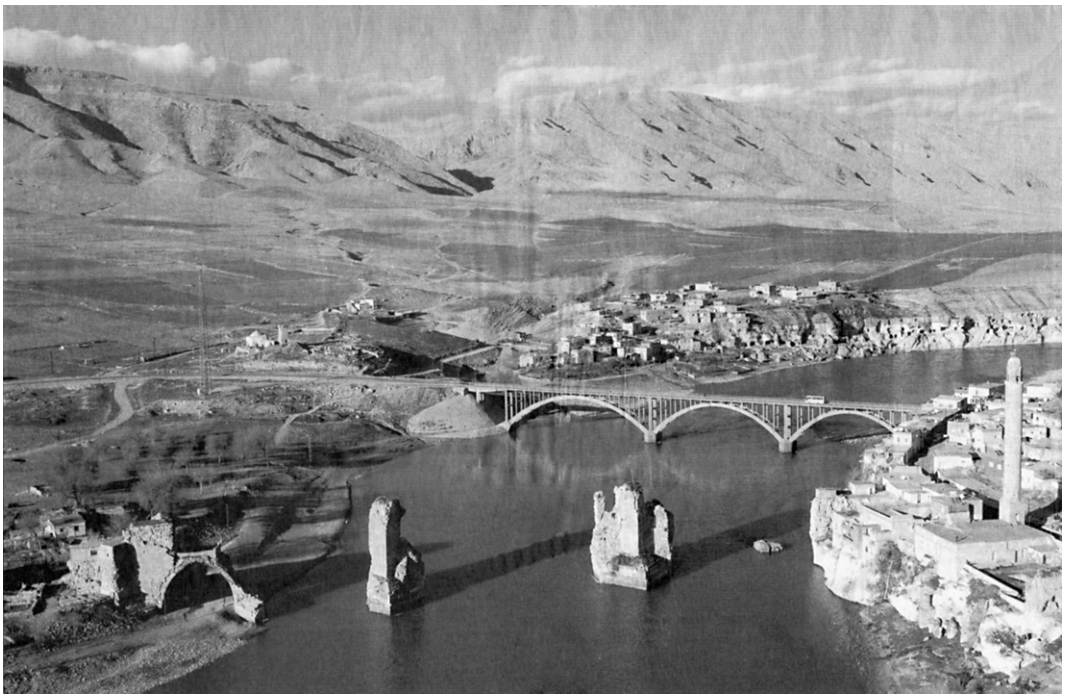

1p **44** Het onder water verdwijnen van de plaats Hasankeyf (zie foto 7 en kaart 10) heeft een aantal nadelen.
→ Noem twee nadelen.

tekst 8
Stuwdammenproject in Zuid-Oost-Anatolië: een zegen of een vloek?

Het stuwdammenproject in Zuid-Oost-Anatolië omvat de bouw van 22 stuwdammen en 19 waterkrachtcentrales in de Eufraat en de Tigris. Een groot aantal dammen en centrales is al voltooid.
Het project is vooral gericht op de uitbreiding van … **X** … Turkije zag toen al strategische voordelen in het beheersen van de waterstromen naar de buurlanden Syrië en Irak.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

kaart 10
Turkije

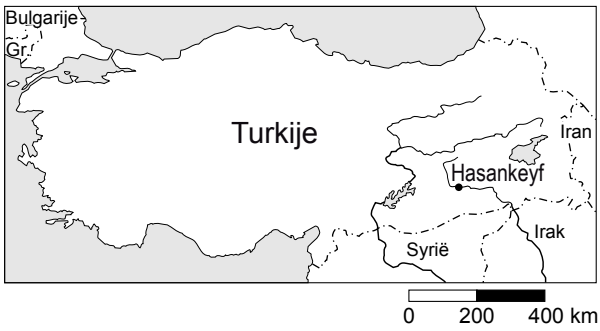

1p **45** In tekst 8 staat dat het Zuidoost-Anatolië stuwdammenproject vooral gericht is op de uitbreiding van … **X** …
Wat moet worden ingevuld bij … **X** …?

A irrigatiemogelijkheden en energiewinning
B landschapsbeheer en economische ontwikkeling
C prestigevergroting en landschapsbeheer
D sociale ontwikkeling en milieubescherming

1p **46** In tekst 8 wordt ook gesproken over strategische voordelen van het beheersen van de waterstromen naar de buurlanden Syrië en Irak (zie kaart 10).
Op welke manier kan Turkije de waterstromen naar deze buurlanden beïnvloeden?

A alleen op kwalitatieve manier
B alleen op kwantitatieve manier
C zowel op kwalitatieve als op kwantitatieve manier

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

figuur 1
Regenwater gaat zijn eigen weg

tekening 1

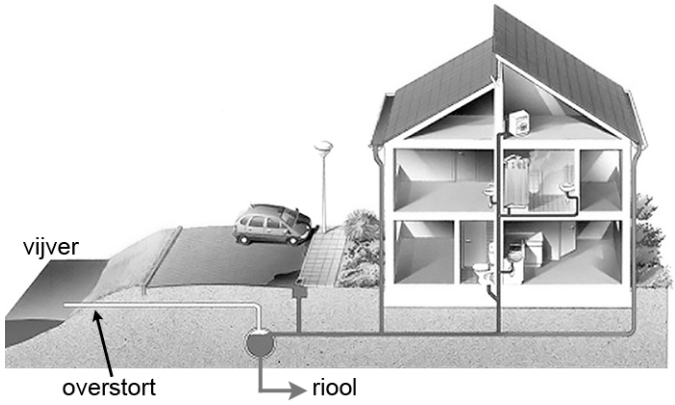

tekening 2

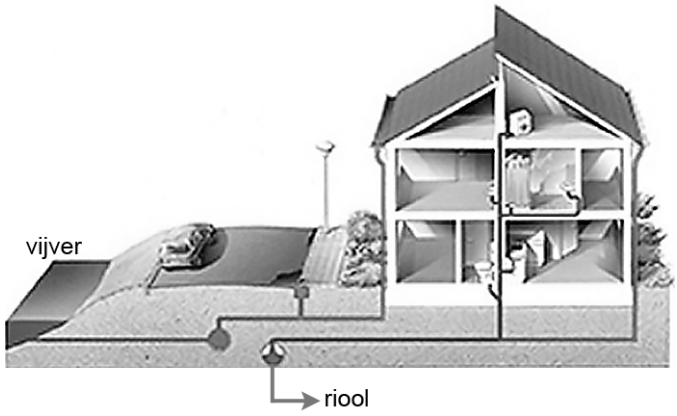

2p **47** Onder het kopje: Regenwater gaat zijn eigen weg, stonden tekening 1 en tekening 2 op de website van de gemeente Alkmaar.
Als je de beide tekeningen met elkaar vergelijkt dan zijn er verschillen in waterafvoer te zien. Als in een wijk het rioolstelsel aan vervanging toe is, dan kiest de gemeente Alkmaar steeds vaker voor dit milieuvriendelijke systeem van waterafvoer zoals te zien is op tekening 2.
Behalve dat dit systeem milieuvriendelijk is, zijn er nog andere voordelen van dit systeem.
→ Noem twee andere voordelen van dit systeem.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

tekst 9
Afvalwater reinigen met riet

In Nepal experimenteert men met zogenaamde rietfilters om afvalwater te zuiveren.
In plaats van onbekommerd lozen op de bergbeken zouden Nepalese dorpen hun afvalwater door een rietveld moeten leiden.
Rietvelden blijken uitstekende waterzuiveraars te zijn. Onder meer doordat via de holle stengels lucht in de bodem komt, zodat daar bacteriën kunnen leven die het afval afbreken.

2p **48** Schoon water en goed sanitair spelen een sleutelrol in de armoedebestrijding in ontwikkelingslanden.
Allerlei kleinschalige vormen van waterzuivering worden uitgeprobeerd, zoals in het voorbeeld van Nepal in tekst 9.
Hier experimenteert men onder andere met waterzuivering door middel van rietvelden.
→ Noem, behalve het verschil in kosten, twee voordelen van de waterzuivering door middel van rietvelden in vergelijking met de zuivering van water zoals dat in Nederland gebeurt in rioolwaterzuiveringsbedrijven.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

foto 8
Waterhalen in Afrika

1p **49** Zonder water geen leven. Dat geldt zeker voor de vele droge gebieden op het platteland in ontwikkelingslanden.
Hier is men vaker aangewezen op ver weg gelegen waterputten.
Meestal zijn meisjes belast met de taak het water te halen (zie foto 8). Welk nadeel heeft deze situatie voor de meisjes in zo'n gebied?

A De ongelijkheid tussen jongens en meisjes wordt steeds kleiner.
B Het vervoer van het water door meisjes is duur.
C Meisjes kunnen daardoor vaak niet of nauwelijks naar school.
D Meisjes kunnen daardoor weinig meehelpen in het huishouden.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

foto 9
Deel van de stad Bombay in India

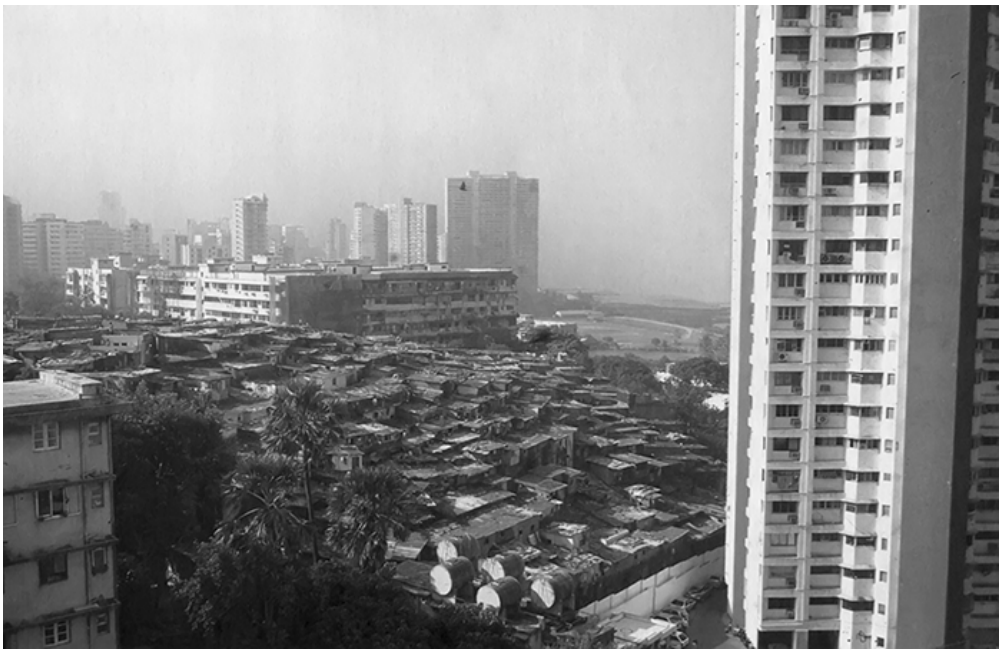

1p **50** In grote steden, zoals Bombay in India (foto 9), is men voor water vaak aangewezen op duur en slecht water van privé-waterverkopers.
De komende jaren wil men in Bombay een betere watervoorziening realiseren. Toch denkt men dat zo'n 60% van de bevolking van Bombay hier nog steeds niet van zal kunnen profiteren.
Over welke 60% van de bevolking zal het hier vooral gaan?
Gebruik hierbij foto 9.

A Bewoners van flats zoals op de voorgrond van de foto.
B Bewoners van flats zoals op de achtergrond van de foto.
C Bewoners van wijken zoals die liggen tussen de flats op de voorgrond en de flats op de achtergrond van de foto.
D Alle bewoners in het gebied van de foto.

2p **51** Nederland en Bangladesh zijn twee voorbeelden van natte landen. Zowel Nederland als Bangladesh voert een strijd tegen het water.
→ Geef twee redenen waarom voor de bevolking deze strijd tegen het water in Bangladesh een groter probleem is dan in Nederland?

Let op: de laatste vraag van dit examen staat op de volgende pagina.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

1p **52** Joris, Kathelijne en Maran discussiëren er in de aardrijkskundeles met elkaar over hoe het komt dat zowel Bangladesh als Nederland tot de natte landen behoort.
Joris zegt: “De landen hebben beide een regenrijk klimaat.”
Kathelijne zegt: “Het zijn allebei laag gelegen gebieden.”
Maran zegt: “De landen liggen beide in een delta.”
Wie geeft of geven een juiste reden?

A alle drie de leerlingen
B alleen Kathelijne en Maran
C alleen Kathelijne en Joris
D alleen Joris en Maran
E geen enkele leerling

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.